

В залежності від ступеня освоєння іншомовного слова, в українській мові розрізняють такі типи запозичень: запозичені слова, інтернаціоналізми, екзотизми, варваризми, іншомовні вкраплення, кальки.

1. Ажнюк Б. М. Англїцизми в сучасній українській, російській і чеській мовах // Мовознавство. — 2008. — № 2–3. — С. 190–207.

2. Крысин Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке. — М.: Наука, 1968. — 208 с.

3. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. — М.: Наука, 1982. — 260 с.

4. Українська мова: Енциклопедія. — К.: Укр. Енциклопедія, 2004. — 750 с.

5. Шмелев Д. Н. Современный русский язык. — М.: Просвещение, 1977. — 335 с.

УДК 81.161.2'373.2

О. Ф. Немировська

ДОМІНАНТА ДОРОГИ В ЖАНРІ ІСТОРИЧНОЇ ПРОЗИ (на матеріалі повісті Осипа Назарука “Роксоляна”)

У статті розглянуто особливості творення автором домінанти дороги як одного з чинників утворення жанру історичної прози. Проаналізовано лексеми на позначення руху, описано характер їхнього функціонування у контексті. Продемонстровано їхні конотативні можливості і стилістичну роль у створенні різноманітних художньо-образних ефектів.

Ключові слова: дорога, шлях, домінанта дороги, дромонім, історична проза.

In the article is realized the dominant of the road as on the ways building genre of the historical prose. It is analyzed the lexems of the different perks of the speech for reflecting moving, described their character in the context. It is demonstrated their connotative abilities and stylistically role in forming different associations, contrast oppositions in the building of the fiction work.

Key words: the way, the road, the dominant of the roads, the dromonym, the historical prose.

Одним із ключових компонентів літературно-художнього твору (ЛХТ) є художній простір (ХП), що стає у творі виразником авторської концепції, моральної характеристики героїв, етико-естетичної оцінки. Фактор просторовості сягає глибин ЛХТ, визначає численні

компоненти художньої системи, моделює часові, локальні, соціальні, етичні, національні та ін. параметри. Отже, розгортання сюжету, поведінка персонажів нерозривно пов'язані із простором, у якому відбувається дія.

Форми виразу і втілення ХП є різноманітними. Він може бути природним і побутовим, може бути відкритим, безмежним і обмеженим, закритим; може бути динамічним з різноспрямованим рухом і статичним, застиглим. Спрямований рух у ЛХТ зумовлює появу однієї з домінуючих просторових категорій — образу *дороги* в її незліченних проявах і варіаціях.

Саме в *дорозі* в одній локально-темпоральній площині перехрещуються шляхи різних людей, виникають будь-які контрасти, стикаються й переплітаються різні долі. *Дорога* є тією точкою, де зав'язуються й вивершуються події, де відбувається розгортання сюжету, де час немовби вливається у простір і “тече” в ньому, творячи різні дороги. Саме лінійний, спрямований простір, уособленням якого є дорога, стає підґрунтям для образного переосмислення, метафоризації шляхів-доріг (*життєва путь, обрати нову дорогу, історичний / творчий / науковий шлях*), а також для моделювання темпоральних категорій (“дорога” як засіб розгортання характеру в часі) [5: 253].

Будучи найменш дослідженим аспектом ЛХТ (існують лише поодинокі фрагментарні розвідки мовознавчого й літературознавчого характеру [3; 9; 10], домінанта дороги, на наш погляд, заслуговує особливої уваги. Цей образ може стати просторовою домінантою, що організує весь текст. “... концепт *шлях* є одним з найважливіших “працюючих” концептів у площині “людина — простір”, а семантика лексем, що становлять *поле шляху*, відображає численні аспекти взаємодії людини з близькими або віддаленими, видимими чи уявними просторовими сферами” [9: 17].

На нашу думку, це безпосередньо стосується найкращого і найвідомішого твору західноукраїнського письменника 20 століття Осипа Назарука “Роксоляна”. Ця історична повість, написана у 1930 році, змальовує галицьку дівчину, дочку рогатинського священика Анастасію Лісовську, яка, потрапивши до татарського, а згодом до турецького полону, не стала приниженою рабинею, а зуміла піднятися на найвищий щабель турецької ієрархії — стати законною дружиною султана Сулеймана Великого, володаркою Сходу, відомою світу під іменем Роксоляни. Творчість О. Назарука взагалі, і зокрема повість “Роксоляна” сьогодні є фактично недослідженими, незважаючи на

те, що даний твір являє собою взірць художньої майстерності митця, відзначається довершеністю, високою естетичністю, правдивістю у відтворенні історичних подій, реалістичністю у змалюванні характерів, багатством художньо-образних та мовностилістичних засобів. І одним із ключових моментів художньої виразності, побудови сюжету, реалістичності у зображенні подій є домінанта дороги (ДД), представлена у повісті широко й різнопланово.

Отже, темою нашого дослідження є лексичні і стилістичні засоби виокремлення ДД в жанрі історичної прози. Матеріалом розвідки послужила історична повість О. Назарука “Роксоляна”, стрижневим компонентом якої є ДД в її численних модифікаціях. Ми поставили за мету на прикладі зазначеного твору визначити мовностилістичні засоби виокремлення ДД в жанрі історичної прози. Поставлена мета зумовила низку завдань — проаналізувати тематичне поле *дороги*, виявити варіації та описові конструкції, що містять відповідні лексеми, з’ясувати їх стилістичну роль як засобу актуалізації ХП.

Тематичне поле *дороги*, крім дромонімів *Чорний Шлях*, *Шлях Фараонів* та їхніх модифікацій, представлено у повісті лексемами *дорога* (*доріжка*, *доріженька*, *дороги*); *шлях* (*шляхи*); *стежка* (*стежина*, *стежки*), *путь*. “Створюючи текст, автор проводить селекцію знакових форм і відбирає з них ті, які (...) максимально повно й адекватно відображають і виражають задум” [7: 110]. Отже, всі лексеми підпорядковані єдиній меті — побудові концепту *шлях* [9: 17] у контексті “Роксолани” і, відповідно до конкретних семантичних відтінків, авторської концепції, утворюють різноманітні конотації, сприяючи розкриттю ідейного задуму твору.

Пріоритетне місце серед цих мовних знаків посідає дромонім *Чорний Шлях* [6: 21; 22; 30; 31; 164; 166; 184] та синоніми — власні назви (ВН) *Злий Крок* [6: 22; 164], *Шлях Незримий* [6: 22; 164] (народні, фольклорні назви цього шляху). Незважаючи на невелику частотність уживань та невелику кількість варіацій (*Чорний Шлях килиїмський* [6: 25–2], *Чорний Шлях ординський* [6: 141; 213; 275], *Чорний Шлях степовий* [6: 214], метафоризоване *Чорний Шлях думки* [6: 289], *Кервав-Йолі* (турецьке) [6: 157], *шлях сей* [6: 22], *той шлях* [6: 30; 305], *сам той шлях* [6: 22]), зазначений дромонім, завдяки потужній експресії, буквально з перших разів уживання персоніфікується, перетворюється на символ всенародного горя, страждань полонених, що їх женуть цим шляхом у неволю. Збільшенню конотацій і наростанню експресії сприяє також підсилювальний повтор якісного прикметни-

ка *чорний* у наступних контекстах: “*Чорний Шлях* званий також *Злим Кроком* або *Шляхом Незримим*. *Чорним* називався він з ріжних причин. Ходило по нім *чорне* нещастя, убивство, грабіж і *чорна* смерть — чума. Йшли ним століттями *чорні* від бруду орди монгольські й *почорнілі* від нужди бранці-невольники. І земля тут з природи *чорна*, а татарські коні, стоптавши траву, значили на ній *чорне* пасмо переходу (...) *Татаре* мали звичайно три дороги, якими в своїх наїздах розливалися по Україні (...) *Кожний* з цих шляхів народ ще сьогодні називає *чорним* і ще сьогодні оспівує трагедії, які діялися на тих *чорних* шляхах татарських” [66: 22]; “*Тоді* уперто переслідував її привид *Чорного Шляху*, хоч замикала очі. В її увяві йшла тоді тим шляхом *чорна* смерть, чума. *Ішла* висока, аж до хмари, вся *чорна*, як оксамит, з *чорною* косою в руці...” [6: 30]; “*Настуя* вже освоїлася з думкою про все, навіть про *чорну* смерть на *Чорнім Шляху*” [6: 30]; “*А чорна* галера торговців живим товаром плила і плила на захід сонця...” [6: 74].

“У слові і його значенні закладена потенційна можливість виходити за межі усталених в ньому лексико-семантичних варіантів завдяки узагальнюючій природі слова” [4: 232]. Отже, уживання лексеми *чорний*, неодноразові її повтори і сполучення з іменниками (*чорне нещастя*, *чорна смерть*, *почорнілі бранці-невольники*, *чорні шляхи*, *чорна дорога*, *чорна коса*, *чорна галера*) розширює семантичну структуру кольороназви, надає їй ознак метафоричності і, таким чином, зміцнює відповідні конотації дромоніма *Чорний Шлях*, перетворюючи його на виразну стилістему.

Дистанційні повтори ВН *Чорний Шлях*, іноді в різних варіаціях і у сполученні з іншими мовними засобами пронизують наскрізними зв’язками весь контекст повісті, створюючи різні стилістичні ефекти: 1) трагізму: “*Більше* відчула, чим зрозуміла, що знаходиться на *Диких Полях*, на *однім із страшних татарських шляхів* (...) *Припускала*, що на *Чорнім Шляху*” [6: 21]; “*Снилося* матері, що її *Настя*, дочка-одиначка, йде *Чорним Шляхом килиїмським* і *Диким Полем ординським* (...) *А в тім самім часі* далеко від неї, на *Чорнім Шляху килиїмським*, на *Дикім Полі ординським* молоденька *Настя* серцем материнську журбу відчувала...” [6: 25]; 2) тривогу і душевні страждання *Насті*: “*Всім* серцем відчула дивну руку *Господню*, котра привела її аж сюди — *Чорним Шляхом ординським* і *Диким Полем килиїмським*” [6: 141]; “*А в тім часі* в гаремі клячала на долівці бліда чужинка з далекої країни, невольниця *Хуррем*, “*знайда* з *Чорного Шляху*”, званого *Злим Кроком* або *Шляхом Незримим*” [6: 164]; “*І від тих думок* була така

бліда молода чужинка з далекої країни, що прийшла **Чорним Шляхом** на землю Османів...” [6: 166]; “Там був і кривавий платочок, котрим свою зранену ніжку на **Чорнім Шляху**, на Дикім Полі обтирала, коли йшла степами при чорних мажах як татарська бранка...” [6: 184]; 3) приреченості, фатуму: “А тоді червоний кришталь влади турецьких султанів зачав переходити в руки його жінки (...) що прийшла **Чорним Шляхом ординським** и Диким Полям килимським з далекої країни (...) То не жінка прийшла, то прийшов кісмет Османів (...) прегарний кісмет, присланий незбагнутою волею Аллаха — **Чорним Шляхом степовим** і **Чорним морем бурливим**...” [6: 213–214].

Поступово семантика ВН **Чорний Шлях** розширюється й еволюціонує. Так, у передостанньому розділі повісті, дромонім, зазначаючи нової метафоризації, символізує морок і чорноту в душі головної героїні, створює стишену негативну перспекцію: “Плила страшним, **Чорним Шляхом думки**...” [6: 289]; “... зазнала такої муки (...), якої не знала навіть тоді, коли її гнали в неволю сирим батогами **Диким Полям килимським** і **Чорним Шляхом ординським**. Бо є в душі людини також дикі поля і чорні шляхи” [6: 275].

Виразним контрастом на тлі численних переосмислень **Чорного Шляху** постає уживання його турецької назви — **Керван-Йолі** у відповідному контексті при отриманні Настею-Роксоляною “подарунка” від суперниць по гарему з відповідним написом: “Калим знайди з **Кервав-Йолі**” [6: 157]. Автор закономірно вводить турецький варіант ВН у мовлення мешканок гарему — туркені за походженням, і це створює національну, територіальну маркованість, хоча сама ВН уживається у прямому значенні і позбавлена додаткової експресії й метафоричності.

Отже, дромонім **Чорний Шлях** разом із його модифікаціями у процесі розгортання оповіді виявляє багатство семантики, різноманітний стилістичний потенціал і поступово перетворюється у виразну, потужну конотему. “Складні семантичні зрушення” [1: 14] призводять до трансформації первісної семантики, що сприяє виникненню “нових відтінків значень, часто індивідуальних, які не розривають зв’язок із загальнономовними значеннями, а гармонійно їх доповнюють і збагачують” [8: 75].

В іншому ключі, при описі паломництва Роксолани до мусульманських святинь, уживається п’ять разів у прямому значенні дромонім **Шлях Фараонів** (*старий шлях фараонський; той шлях*). **Шлях Фараонів** стає яскравою регіональною і темпоральною конотемою,

підсилюючи ефект правдивості зображуваного: “... знов їхали старинним **Шляхом Фараонів**, котрим Ізраїль мандрував перед віками...” [6: 304]; “Їхали даліше мовчки **Шляхом Фараонів**. Кусні острого креміння (...) лежали здовж того шляху в пісках (...) овочі, подібні до малих помаранч, лежали засхлі здовж **Шляху Фараонів** між листям...” [6: 305]; “А третього дня **старий шлях фараонський** перейшов у майже бездоріжжю, кам’янисту стежину” [6: 306].

Та найбільше семантико-стилістичне навантаження у контексті падає на апелювативні лексеми. Саме вони в більшості випадків утворюють просторову площину, що пов’язана з розгортанням сюжету. Т. В. Радзівська підкреслює важливість семантики кожної з лексем для доречного вживання у контексті, синтагматичних зв’язків. Так, “... лексема *дорога* має абсолютний пріоритет при описі ситуацій просування вперед і перешкод, що зустрічаються на путі” [9: 23]. Зазначена лексема уживається у контексті повісті 67 разів, з них 16 — у складі словосполучень і речень. *Дорога* є щільно пов’язаною з композицією твору, долею головної героїні та інших персонажів. Це *порошня дорога* [6: 15], на яку падає Настя від жаху перед татарами; *чорна дорога* [6: 22], якою женуть у полон незліченних бранців; *далша дорога* [6: 28] болю і страждань; *довга дорога* [6: 82], яку відбула Настуня з іншими невільницями до Царгорода; *дорога життя* [6: 185], яку Господь накреслив Роксоляні; *далека дорога* [6: 84] у невідоме майбутнє Настуні; *далека дорога* [6: 189] венеціанських послів до Царгорода та їхня *поворотна дорога додому* [6: 190]; *далека дорога* [6: 245; 246], *така далека дорога* [6: 237; 239] Настині матері до Царгорода; *ля дорога* [6: 255], якою іноді ступає людина. Два рази автор уживає демінутивні лексеми і словосполучення: *втоптана доріженька* [6: 14–2] з пісні, яку співають молодята напередодні свого страшного весілля; *доріжка* [6: 308], якою сходить Роксоляна на святую гору Мойсея під час паломництва. Як бачимо, лексема *дорога* у складі словосполучень поперемінно уживається в прямому і в переносному значенні, причому метафоризуються ті словосполучення, що пов’язані зі страдницькою долею Насті, різкими поворотами в її житті. Лише один раз *дорога* створює зловісну експресію — при обмірковуванні Роксоляною своїх замірів: “*На дорозі стоять Кассім і Мустафа. Мусять бути усунені*” [6: 288].

Наступною в порядку частотності уживання стоїть лексема *шлях*, що уживається 40 разів, з них 22 — у складі словосполучень; 16 разів — у множині (10 — у складі словосполучень). Ця лексема “займає

видільну позицію: вона активно репрезентує концепт, який перебуває в динамічному стані” [9, 26].\

Лексема *шлях* пов’язана, перш за все, з другим розділом повісті, що має відповідний заголовок — “*Ой, битим шляхом килиїмським, ой, Диким Подем ординським*” [6: 16], у якому йдеться про стражденну путь невільників до Криму. Закономірними, отже, є дистанційні повтори лексем *шлях / шляхи* у прямому значенні у складі різних словосполучень, які надають оповіді трагізму: *один їх шлях* [6: 22]; *сам той шлях* [6: 23]; *шлях сей* [6: 22]; *страшний шлях* [6: 23]; *страшний шлях ординський* [6: 21]; *один із страшних татарських шляхів* [6: 21]; *страшний шлях, яким везли її в незнані землі* [6: 23]; *ті чорні шляхи татарські* [6: 22]; *ті три шляхи* [6: 22]; *кожний з цих шляхів* [6: 22]. У цьому ж контексті автор уживає словосполучення з лексемою *шлях*, які пов’язані з його роздумами: “*Шлях сей ішов майже по тій самій лінії, по якій сьогодні йде торговельний шлях до Одеси. Туди і колись давно ішов сухопуттям торговельний і воєнний шлях староукраїнських князів*” [6: 22].

Експресію трагізму, приреченості підсилює дистанційний повтор першої частини заголовка у невласне-прямій мові Насті, у її роздумах про трагедію рідного краю: “*Не розуміла, чому в пісні співається: “Ой, битим шляхом килиїмським...” Бо се не був ні шлях, ні битий... Хіба били його своїми пораненими ногами бідні бранці-полонені та копита некованих татарських коней...”*” [6: 23].

В інших розділах також спостерігаємо уживання зазначених лексем, внаслідок чого створюються різні художні ефекти і контекстні ситуації: 1) опис грабіжництва морських піратів: “*В тих часах моря були рівно небезпечні, як сухопутні шляхи*” [6: 71]; “*А на однім із піратських суден вийшов з каюти Хайреддін (...) пострах всіх людей, що плили морськими шляхами*” [6: 73]; 2) *порошній шлях* [6: 5], яким іде весільний кортеж до Насті в Рогатин; 3) *білий шлях до Львова* [6: 97], що ввижається Насті у мріях про повернення додому; 4) *важкий шлях пустині* [6: 79], яким має пройти султанський караван до Мекки; 5) *на цім шляху* [6: 297] (шлях до Медини, на якому гине від спеки все живе); 6) *кам’яний шлях* [6: 317] до святині Кааба; 7) *шлях до високо положеного Синайського монастиря* [6: 310].

Метафоризації лексема *шлях* зазнає, в основному, у мікроконтекстах, де йдеться про життєвий шлях Насті-Роксоляни, її заміри та сподівання, про шляхи до здійснення мрій, шляхи Господні: “*Нехай Бог дасть щастя дитині твоїй на тім шляху, на який вона ступає*” [6: 9]; “*Будь же добра й ти — на тім шляху високім...*” [6: 176]; *шлях твій*

[6: 293]; *шлях життя* [6: 327]; *дальший шлях життя* [6: 84]; *будучий шлях її життя* [6: 178]; *шлях життя людини* [6: 127]; *шлях до престолу султанів* [6: 270]; *шлях Господній* [6: 292]; *правий шлях Аллаха* [6: 320].

Отже, лексема *шлях* постає у повісті як частина певного простору, на відміну від лексеми *дорога*, що неодмінно позначає просування вперед. Проте *шлях* завжди виводить людину за межі цього простору, у нові виміри, і у досліджуваному творі часто постає як “унікальний об’єкт життєвої сфери” [9, 18] головної героїні та інших персонажів, особливо при переосмисленні життя людини як *шляху*.

Лексема *стежка* (“доріжка, прогоптана звірами або людьми чи спеціально зроблена людьми” [2: 1192]), ключовими ознаками якої є *вузькість*, *звивистість*, зустрічається у контексті в різних модифікаціях: в однині — 11 разів, у множині — 7 і, як і лексеми *дорога*, *шлях*, *стежка* також уживається в прямому й переносному значеннях. Перш за все, це — *стежки* [6: 150]; *стежки монастирського города* [6: 147]; *святі стежки Афону* [6: 153], якими ступає Настя під час своєї прощі на Афон. Далі це — *стежка* [6: 308]; *стрімка стежка* [6: 309]; *стежина* [6: 306; 307; 309]; *одинокі стежина* [6: 306]; *майже бездоріжна, кам’яниста стежина* [6: 306], якою крокує султанка під час свого паломництва до Мекки, перетинаючи Аравійську пустелю. Як метафора, лексема у різних варіаціях уживається у значеннях: *стежка буття* [6: 185]; *крута стежина думки* [6: 153]; *дивна стежина* [6: 186] життя Насті; *довга і крута стежка* [6: 201] прохань Ахмеда-баші; *стежки* [6: 61], які вибирає людина; *стежки твої* [6: 150]; *порожні стежки* [6: 320] людини без Бога. Отже, індивідуально-авторська метафоризація лексеми *стежка* відбувається в ідентичному ключі з лексемами *шлях*, *дорога*.

Виразну експресію утворюють всі три лексеми, уживаючись у складі словосполучень в одному контексті при описі афонського повір’я: “*В ясну, спокійну ніч (...) Мати Божжа Воротарниця в Іверській іконі на святім Афоні сходить з-понад брами на стежки колючі, на шляхи розстайні, на кам’яні дороги...*” [6: 118]. У контексті спостерігається стилістичний прийом градації; крещендо наростає з кожним новим словосполученням, а фольклорний мотив надає оповіді особливого, неповторного серпанку.

Лексема *путь*, що використовується, в основному, як засіб експресії, уживається лише 5 разів; 4 — у прямому значенні і 1 раз — у переносному. Це *дальша путь додому* [6: 31] Стефана, нареченого Насті, після втечі з полону; *путь* султанського каравану до Мекки [6: 79];

Божа путь [6: 246–2], в яку пустилася стара мати Насті до Царгорода. Обмеженість уживання цієї лексеми пов'язана з відсутністю просторових параметрів, непередметністю значення для окреслення частини природної сфери і простору для руху. Тому “використання лексеми *путь* у предметному значенні пов'язане із (...) входженням в експресивні контексти” [9: 20] в історичній повісті “Роксоляна” — творі, у якому переважає “дорожній” сюжет.

Таким чином, для створення домінанти *дороги* О. Назарук використовує різноманітні мовностилістичні засоби. Перш за все, це ВН — дромоніми *Чорний Шлях, Шлях Фараонів*; далі йдуть ключові апелятивні лексеми *дорога, шлях, стежка, путь*. До них приєднуються різні стилістичні прийоми — кольороназви, асоціації-паралелі, контрастні опозиції, повтори, градації, які разом утворюють домінанту *дороги*, що неподільно пов'язана із художнім локосом в усіх його проявах — національних, етичних та ін. Зазначена домінанта проймає найрізноманітніші шари тексту, гармонійно сполучається з іншими художньо-образними засобами, що підпорядковуються єдиній меті — втілити у високохудожній формі прекрасну напівлегенду про султаншу-українку Роксоляну.

1. Бабій І. М. Колірна номінація і художній текст // Ну що б, здавалося, слова... (На пошану доктора філологічних наук, професора Надії Миколаївни Сологуб). — К., 2005.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. — К., 2002.

3. Давидова О. В. Міфологема дороги в українських народних баладах як стрижнева вісь ритуалу переходу // Вісник Запорізького державного університету: 36. наук. статей. Філологічні науки. — Вип.4. — Запоріжжя, 2001.

4. Звегінцев В. А. Семасіологія. — М., 1957.

5. Лотман Ю. М. В школе поэтического слова: Пушкин. Лермонтов. Гоголь: Кн. для учителя. — М., 1988.

6. Назарук Осип. Роксоляна: Історична повість. — К., 2008.

7. Сераджим К. С. Текст як комунікаційне вираження дискурсу // Вісник Запорізького державного університету: 36. наук. статей. — Вип.1. — Запоріжжя, 2001.

8. Сологуб Н. М. Мовний світ Олесея Гончара. — К., 1991.

9. Радзівєвська Т. Концепт шляху в українській мові: поєднання ідей простору та руху // Мовознавство. — 1997. — № 4–5.

10. Чернявська Л. В. Образи руху в системі хронотопу поезії О. Ольжича // Вісник Запорізького державного університету: 36. наук. статей. Філологічні науки. — Вип.4. — Запоріжжя, 2001.

ІСТОРІЯ ПОХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІНКЕКТИВИ

У статті аналізується інвективна лексика, з'ясовуються умови виникнення української інвективи, подаються її особливості та умови вжитку з погляду семантики, характеризуються її ознаки.

Ключові слова: інвектива, лайка, обценна лексика, комунікативний акт, інвектор, інвектант.

An invektivna vocabulary is analysed in the article, the terms of origin of Ukrainian invektivni turn out, its features and terms of consumption are given from point of semantics, its signs are characterized.

Key words: invektivna, curse, obscene vocabulary, communicative act, invektor, invektant.

У сучасному суспільстві інвективам приділяють багато уваги, оскільки вони наявні не лише у розмовній мові, у побутовому середовищі, а й серед студентів, політиків, а також у мові ЗМІ.

Метою нашої статті є з'ясування походження української інвективи.

Мета зумовила розв'язання таких завдань: 1) з'ясувати умови виникнення та функціонування інвектив; 2) визначити характерні ознаки інвектив; 3) проаналізувати семантику українських інвектив.

В україністиці дослідження інвективної лексики, на жаль, не є активним. Побіжно торкалися цієї проблеми В. Шевчук [1993], Ю. Мушкетик [1997], Д. Синяк [1998], Я. Радевич-Винницький [2000, 2001], О. Курська [2004], Л. П. Столярова, Л. О. Ставицька [2003, 2005], А. Завражина [2006], С. В. Форманова [2006, 2007, 2008, 2009].

З метою виділення слів і виразів, які є образливими, наклепницькими або які можуть бути кваліфіковані як такі в конфліктних ситуаціях, у лінгвістиці був введений термін інвективна лексика. Л. Ставицька розмежовує поняття “жаргон” та “інвектива”: “серед жаргонізмів переважають негативні знижені номінації; така емоційно-оцінна домінанта автоматично екстраполюється на лайку. Звичайно, лайка, інвективне слововживання має стосунок до поняття жаргону, адже вокабуляр інвективи та жаргону можуть частково збігатися (у КЖ — *блядь буду*, у МС — *блін, мудак* та ін.). Але функції цих мовних страт